

בג"צ 244/00 עמותת שיח חדש נ' שר התשתיות, פ"ד נו(6) 25

עקרון הצדק החלוקתי

העובדות:

מועצת מקרקעי ישראל קיבלה החלטות מספר העוסקות בשינוי הייעוד בקרקעות מדינה אשר ייעודן חקלאי, ושהוכרו ליישובים חקלאיים. עניינן של ההחלטות הוא שינויי ייעוד מקרקע חקלאית לקרקע למגורים, לתעשייה, למסחר, לתיירות או לקיט. העותרים תוקפים את חוקיות ההחלטות בטענה שהן "הסדרים ראשוניים" אשר היו צריכים להתקבל בחקיקה ראשית, וכן בטענה שהן בלתי חוקיות בהיותן בלתי סבירות משום שהן מעניקות טובות הנאה יקרות ערך לחוכרי הקרקעות על חשבון קופת הציבור. כן נטען כי ההחלטות מעניקות משקל בלתי מידתי לשיקול של העמדת קרקע זמינה לצורכי בנייה ומזניחות שיקולים של צדק חברתי ושל שמירה על איכות הסביבה.

השאלה המשפטית:

האם החלטותיה של הרשות נתקבלו על בסיס כל השיקולים הרלוונטיים - או שמא לא שקלה הרשות את כל שעליה לשקול?

בית-המשפט העליון פסק (מפי השופט אור):

1. **המינהל משמש נאמנו של הציבור בנהלו את מקרקעי המדינה. עליו לנהלם תוך שמירה על אינטרס הציבור בהם, לרבות שמירה על המקרקעין לתועלת הציבור כולו, כולל הצורך להימנע ממתן טובות הנאה בלתי מוצדקות במקרקעין לאחרים.**
2. **מתן קרקע לאחד מונע אותה מאחרים, ושאלת סדר העדיפויות צצה ועולה בכל חריפותה. טענות להפליה קיימות בין מגזרים שונים בציבור, כמו גם בין יחידים וקבוצות באותו מגזר. השאלה המתעוררת לא אחת היא אם מדובר בהפליה או בהבחנה מותרת. חייבת להיות רגישות לנושא זה ולמשקל שיש לתת לכל טיעון שעל-פיו יש להיטיב עם מגזר זה או אחר על רקע הבחנה מותרת הקשורה לזכויותיו או לצרכיו המיוחדים.**
3. **החובה לשקול שיקולים של צדק חלוקתי היא חלק בלתי נפרד מסמכותה של רשות מינהלית, אשר בסמכותה להחליט על הקצאת משאבים מוגבלים. על הרשות הקובעת את אופן חלוקת המשאבים שהיא מופקדת עליהם, להביא בחשבון את מכלול ההשלכות וההקשרים שיש להחלטתה ולתת להם משקל ראוי במסגרת סדר העדיפויות שבחרה בו.**
4. **למשפט תפקיד חשוב בכל הנוגע לפיקוח על החלטות שעניינן חלוקת עושר בחברה, והוא פיתוח מערכת נורמטיבית המבטיחה כי החלטות בעלות השלכות חלוקתיות יהיו תוצאה של הליך צודק ופתוח, בייחוד לנוכח הסכנה שהחלוקה תיטיב רק עם קבוצות לחץ מאורגנות היטב.**

ההחלטה:

העתירה התקבלה. החלטות המועצה הוכרזו כבטלות בהיותן בלתי סבירות.